

การขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและ
รักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 : กรณีศึกษาสภาวัฒนธรรม
ตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Requesting to Register the Cultural Heritage According to the
Promotion and Preservation of Cultural Intangible Heritage Act
2016: A Case Study of The Cultural Council of Khwao Subdistrict,
Selaphum District, Roi Et Province

จิรวรรณ ทองพายัพ และในตะวัน กำหอม
Jirawan Thongpayup and Naitawan Kumhom
วิทยาลัยทองสุข
Thong Sook College, Thailand.
E-mail: jirawan.tongpayab@gmail.com

Received November 21, 2021; Revised December 15, 2021; Accepted December 25, 2021

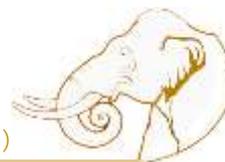
บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 : กรณีศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรมตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” ในกรณีศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลขวาว โดยใช้รูปแบบการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ และประธานสภาวัฒนธรรม

ผลการศึกษาพบว่า 1. การดำเนินการการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 : กรณีศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มี 2 มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คือ เชิงผ้าห่มบ้านขวาว และ ผ้าห่มบ้านขวาวลายดาวล้อมเดือน ยาบดอกสะแบง

2. การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ยังไม่ได้รับการตอบรับในการให้สภาวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการเชิญนักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาร่วมเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม ทำให้การขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ยังไม่ได้รับความนิยมนอกจากองค์กรของรัฐในระดับต่างๆ และขาดแกนนำที่สำคัญ

คำสำคัญ: การขอขึ้นบัญชีมรดก; ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม; มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

Abstract

The purpose of this study was to request the listing of cultural heritage. According to the Promotion and Preservation of Cultural Intangible Heritage Act 2016: A Case Study of the Cultural Council of Khwao Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province And the form of public participation in cultural government management in accordance with the "participatory public administration" approach in the case of the right culture culture council By using the educational model by interviewing executives, practitioners, and the president of the Culture Council.

The Study results

1. The process for requesting to register the cultural heritage According to the Promotion and Preservation of Cultural Intangible Heritage Act 2016: A Case Study of the Cultural Council of Khwao Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province, there are 2 cultural heritage which are the Song Khoi Mee cloth and Ban Khwao Mee cloth. The motif of the saffron flower flourish.

2. Participatory public administration Has not been accepted to the Cultural Council to participate in not much. Most will invite scholars or external experts to join the committee in cultural management. Causing the request to register the cultural heritage not yet popular with government organizations at different levels and lacking important leaders

Keywords: Requesting to Be Listed; Cultural Heritage; Cultural Heritage

บทนำ

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 มีการระบุเนื้อหาการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งต้องมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และยกย่องเชิดชูเกียรติ บุคคล กลุ่มคน องค์กรหรือหน่วยงานที่ทำความคุณประโยชน์เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้ใน มาตรา 10 (กระทรวงวัฒนธรรม, 2561)

ประเทศไทยมีมรดกทางวัฒนธรรมจำนวนมาก หลากหลายประเภท ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ เป็นประจักษ์พยานแห่งความเจริญรุ่งเรืองและความล้ำยทางศิลปวัฒนธรรมของชาติที่สืบทอดมายาวนาน (เอกวิทย์ ฌ ฌกลาง, 2546) สิ่งเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพชนไทยที่ได้สร้างสรรค์สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ปรากฏเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันโดดเด่นของประเทศ การประกาศขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นไปตามเจตนาแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 โดยการขึ้นบัญชีเหล่านี้ถือเป็น

หนทางหนึ่งในการปกป้องคุ้มครองและเป็นหลักฐานสำคัญของประเทศในการประกาศความเป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งจะช่วยสร้างความภูมิใจให้แก่คนในชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้ยังเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ความเป็นมาและอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในอาณาเขตของประเทศ ตลอดจนช่วยส่งเสริมและพัฒนาสิทธิมนุษยชนในการสืบสาน อนุรักษ์ ฟื้นฟู ปกป้องและคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรก ๆ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกันมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการต่าง ๆ อย่างชัดเจน ลดข้อสงสัยต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดข้อถกเถียงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนำไปเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้นกระทั่งในปี พ.ศ. 2538 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เห็นว่า การดำเนินงานวัฒนธรรมควรเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เนื่องจากประชาชน คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองมากที่สุด ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างจริงจัง จึงได้มีประกาศคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2538 จัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น (กระทรวงวัฒนธรรม, 2551) ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในงานศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยในการจัดตั้งยุคนี้ ได้มอบหมายให้นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดร่วมเป็นคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด แต่บทบาทก็ยังมิได้เด่นชัด หรือได้รับการยอมรับมากนักและแล้วงานวัฒนธรรมก็ถูกหีบยกให้เป็นประเด็นสำคัญจากฝ่ายการเมือง โดยในการหีบยกขึ้นมาครั้งนี้ ด้วยเหตุผลความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจสังคมของโลก ซึ่งทำให้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงภายใต้ความหลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์

สมาคมสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ในการนำเสนอให้สภาวัฒนธรรมได้รับการบรรจุในกฎหมายว่าด้วยวัฒนธรรมแห่งชาติจวบจนกระทั่งวันที่ 5 พฤศจิกายน 2553 ได้มีการใช้บังคับพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับเดิมได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ทำให้มีบทบัญญัติหลายประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันสมควรปรับปรุงเพื่อให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและส่งเสริม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีและทรงคุณค่าของชาติและของท้องถิ่น รวมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่บุคคลที่สมควรเป็นศิลปิน

แห่งชาติ ผู้ทรงคุณวุฒิทางวัฒนธรรม หรือผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม อันเป็นการรองรับและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการสืบสานเรื่องดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมทั้งนี้ ภายใต้การส่งเสริมและประสานงานของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อดำเนินการให้เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2553) ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปงานวัฒนธรรมครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากการผลักดันบทบาทของงานวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว โดยการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ คือ การโอนอำนาจและภารกิจด้านงานเลขานุการและการสนับสนุนการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้ไปเป็นอำนาจรับผิดชอบของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

งานสภาวัฒนธรรม ได้ถูกบรรจุในมาตรา 13 เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและประสานการดำเนินงานวัฒนธรรม ซึ่งภาคประชาสังคมและประชาชน มีส่วนร่วม ในจัดตั้งสภาวัฒนธรรมในแต่ละระดับ ประกอบด้วย (1) สภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (2) สภาวัฒนธรรมจังหวัด (3) สภาวัฒนธรรมอำเภอ (4) สภาวัฒนธรรมตำบล และในมาตรา 14 ให้สภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 13 มีสถานภาพเป็นองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินงานวัฒนธรรมภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม จึงนับว่าเป็นการส่งเสริมบทบาทของสภาวัฒนธรรม ในฐานะเครือข่ายของกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรมทำหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงในการส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของสภาวัฒนธรรม และการทำให้สภาวัฒนธรรมเป็นองค์กรภาคเอกชนนั้น ถือเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานสภาวัฒนธรรมโดยประชาชนเองได้อย่างแท้จริง ซึ่งโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว ต้องการให้เกิดการลดบทบาทของภาครัฐการให้เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนแก่ประชาชนตามกลไกกฎหมาย เพื่อให้เกิดการเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาชนต่อการจัดการงานวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่นั้นมีความหลากหลาย และมีความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความต้องการที่แตกต่างกันไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) เพื่อส่งเสริมงานวัฒนธรรมให้คงอยู่กับชุมชนและท้องถิ่นอย่างแท้จริงต่อไปตลอดระยะเวลา 15 ปี ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรม

สภาวัฒนธรรมตำบลชวาว ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้สรรหาศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อขอขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความตระหนักการมีส่วนร่วม วิธีการ การให้ความรู้และความเข้าใจนำไปสู่ความภูมิใจและคุณค่าในบรรพบุรุษของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559: กรณีศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลขวาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ (Survey) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structure Interview) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ(Workshop)

กลุ่มตัวอย่าง

กิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม หรือผู้แทน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเครือข่ายและชุมชน สภาวัฒนธรรมตำบลขวาว กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรมกรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยทำการสัมภาษณ์ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด และคณะกรรมการสภาวัฒนธรรม โดยทำการสัมภาษณ์หรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษครั้งนี้จะดำเนินการใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการกำหนดกรอบของการสัมภาษณ์ จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งได้มาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ 1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ทำการศึกษากฎหมายว่าการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 นโยบายการส่งเสริมเครือข่ายสภาวัฒนธรรม รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการจัดและทำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การอัดเทป และการบันทึกภาพ จัดเป็นหมวดหมู่ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้ว

ดำเนินการนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามความมุ่งหมายและกรอบตามความคิดที่กำหนดไว้ใน(ตะวัน กำหอม, 2558) ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic Inductio) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis)

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร และประธานสภาวัฒนธรรม จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยใช้คำถามปลายเปิด มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ และข้อคำถามของการศึกษา ดังต่อไปนี้ ประเด็นการสัมภาษณ์

1. การขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559: กรณีศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลขาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อะไรบ้างที่ชนิด

1. เชิงผ้าหมี่บ้านขาว

มรดกศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษของไทยได้สร้างสรรค์ขึ้นและสืบทอดถึงคนไทยในปัจจุบัน มีปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย มรดกศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายทุกท้องถิ่น ชุมชนเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ยึดกันเป็นมรดกชาติ ผ้าหมี่ถือเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีแหล่งพบการทอที่แถบอีสานและที่สำคัญพบการทอที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าหมี่บ้านขาว ที่แตกต่างจากผู้ปุมทั่วไป การพบผ้าหมี่บ้านขาว พบการทอและการสืบทอดภูมิปัญญาที่ บ้านขาว ตำบลขาว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดเท่านั้น โดยมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในบางตระกูลเท่านั้นที่ทาหน้าที่ทอผ้าหมี่ ผ้าหมี่เป็นผ้าที่สำคัญใช้ในการแสดงเชิงผ้าหมี่บ้านขาว

ขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 : ปี 2562 จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ผ้าหมี่บ้านขาวลายดาวล้อมเดือน ยาบดอกสะแบง

จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่พบว่า มีการสืบทอดผ้าหมี่ (ลายดาวล้อมเดือน ยาบดอกสะแบง) ใช้สาหลักให้ผู้เข้่งนุ่ง เป็นผ้ายาวทอด้วยไหมสีออกที่ขี้ๆ ลวดลายไม่เด่นชัด ผืนใหญ่ขนาดผ้าโจงกระเบนของภาคกลางขนาดยาวประมาณ 3 เมตร แต่เวลานุ่งปล่อย เลยเหมือนลักษณะการนุ่งผ้าตามภาพในปราสาทขอม ผ้าที่ใช้ในการเข้่งเป็นผ้าที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การทอจะต้องอาศัยประสบการณ์และการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีโดยอาศัยความสัมพันธ์สนิมเชิงเครือญาติ ผ้าที่ใช้ในการเข้่งสมัยก่อนจะมีลักษณะที่เป็นไปตามแต่ละฟืมตามแต่ละครอบครัวจะหาได้ในขณะนั้น จึงกลายเป็นความแตกต่างในขนาดของผ้าแต่ละผืน แต่ในความแตกต่างก็มีความเหมือนกันก็คือการนาเอาไหมมาทอและลวดลายของผ้าจะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่จะประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ท้องลาย หน้านาง สั้งเวียน และเชิงผ้า ลักษณะของผ้าเหมือนวิธีการทอของชาวเขมร จากการสอบถาม (คามิ พฤษชาติ. 2554) ผ้าหมี่บ้านขาว เมื่อทอเสร็จสิ้นแล้วจะไม่ได้ใช้ในทุ่โอกาส แต่จะนำมาใช้ในการเข้่งในงานประเพณีบุญบั้งไฟเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นผ้าที่มีความหมาย

ความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ในการขอฝน (เชื่อว่าผ้าผืนนี้ขอฝนได้) เมื่อเห็นผ้าชนิดนี้ให้เสมือนหน้าที่จะลงทาลนาเริ่มแล้ว แต่ก่อนจะทาลนาจะต้องทาพิธีขอฝนก่อนโดยอาศัยประเพณีบุญเดือนหกและชาวบ้านมีความเชื่อว่าบุญบั้งไฟและแถนสามารถขอฝนได้ผ่าน การแข่งผ้าห่ม เมื่อเสร็จจากการแข่งในงานบุญบั้งไฟแล้วผ้าจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีเพราะเชื่อว่าผ้าชนิดนี้ใช้ได้โอกาสเดียวเท่านั้น ดังนั้นถ้าจะมีการใช้ผ้าชนิดนี้อีกครั้งแสดงถึงสัญลักษณ์ที่บ่งว่าถึงงานประเพณีบุญบั้งไฟของคนในหมู่บ้านแล้วขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559 : ปี 2562 จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ท่านคิดว่าที่ผ่านมาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและบริหารจัดการสภาวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด อย่างไร

ประชาชนไม่รู้จักสภาวัฒนธรรม สืบเนื่องจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมในฐานะภาครัฐไม่ได้ประชาสัมพันธ์สภาวัฒนธรรมหรือการเลือกตั้งคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมให้เป็นที่หลากหลาย เข้าถึงประชาชนอย่างจริงจังรวมทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม ภาครัฐมักจะดำเนินการจัดจ้างผู้ประกอบการออกแอกไนเซอร์เป็นผู้รับจ้างจัดกิจกรรม ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือเห็นผลดีต่อประชาชน รายได้เหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์เพียงแคแก่คนบางกลุ่ม บางคน มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน หากเห็นว่าวัฒนธรรมเป็นของประชาชน ก็ควรจัดสรรงบประมาณผ่านกลไกสภาวัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559: กรณีศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลขวาว อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

ด้านการการขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

การขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ผ้าห่มบ้านขวาวลายดาวล้อมเดือน ยาบดอกสะแบง และการแข่งผ้าห่ม มีการทอผ่านภูมิปัญญาผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากต้นตระกูล จะต้องมีการยกย่องเชิดชูบุคคลผู้ที่มีองค์ความรู้และจัดการให้บุคคลเหล่านี้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ จัดเชิดชูบุคคลภูมิปัญญาให้ได้รับเกียรติสูงสุด จัดให้มีสถานที่ถ่ายทอดภูมิปัญญา สถานที่เก็บรักษาและศูนย์การเรียนรู้และทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการและร่วมกันสืบสานในชุมชนส่งเสริมให้มีสถานที่ถ่ายทอดความรู้และสถานที่จัดเก็บ ให้ความรู้เกี่ยวกับ การแข่งผ้าห่มบ้านขวาว และผ้าห่มทั้งสองเป็นสิ่งโบราณผ้าทอโบราณ จัดเก็บอุปกรณ์การทอต่างๆให้ครบถ้วนและกระบวนการทอสืบต่อโดยผ่านพิธีกรรมที่ท้องถิ่นโดยการสนับสนุนจาก เทศบาลและหน่วยงานของรัฐบาล บันทึกกระบวนการ วิธีการ ทอ และสร้างในรูปแบบใหม่ผ่านทางระบบจัดเก็บระบบคอมพิวเตอร์ จัดทำแผนการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน เทศบาล จัดโครงการ . โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ การแข่งผ้าห่ม-การทอผ้าห่ม งานหัตถกรรมพื้นถิ่นร่วมสมัย

2.โครงการจัดเก็บข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (ผ้าห่มโบราณ 300ปี) เพื่อการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ (การขอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559)

จากการศึกษาผู้ศึกษาค้นคว้าพบว่าแนวทางการพัฒนาการเชิงผ้าห่ม ของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมได้รับค่าตอบแทนปัญหาค่าตอบแทนในการเชิงผ้าห่ม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่ยืนยันว่าผู้ที่เข้าร่วมที่ทำหน้าที่เป็นผู้เชิงควรจะได้รับค่าตอบแทนเนื่องจาก ค่าตอบแทนถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของคนทุกคนปัจจุบันเงินถือว่าเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญที่สุด ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบจะต้องมีสวัสดิการ เงินค่าตอบแทนในการสร้างสรรค์ผลงานในการเข้าร่วมการเชิงผ้าห่ม เมื่อไม่ได้รับค่าตอบแทน ก็จะส่งผลให้ผู้เข้าร่วมไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในประเพณีและแสดงเชิงผ้าห่ม เทศบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เป็นทุนในการอนุรักษ์ ให้ค่าตอบแทนในการเข้ามามีบทบาทหน้าที่สำคัญ ให้ถือว่าเป็นค่าวิชาชีพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าตอบแทนถือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้คนเข้าร่วมการเชิงผ้าห่มอย่างจริงจังและที่สำคัญคนที่เข้าร่วมในการแสดงเชิงผ้าห่มจะต้องได้รับเกียรติอย่างที่สุด การยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง ค่าตอบแทนที่ได้จะต้องที่เหมาะสมกับการแสดงที่สื่อถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น จากการจัดสัมมนากลุ่มย่อยพบว่า ค่าตอบแทนอาจจะแบ่งออกเป็นสองส่วน 1. ค่าตอบแทนผู้ที่เป็นสมาชิกและได้รับการคัดสรรขึ้นเป็นปราชญ์ชาวบ้านปีละ 10 คน โดยคัดจากผู้ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ คนกลุ่มนี้ จะต้องได้รับเบี้ยวัฒนธรรมประจำถิ่นเป็นรายเดือน โดยจะต้องมีการประเมินผลงานการแสดงทุกๆปี 2. ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกครั้งคราว อาจจะเป็นค่าตอบแทนรายวัน หรือต่อรายการแสดงก็เป็นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประจำท้องถิ่น หากพิจารณาถึงความคุ้มค่าต่อการสร้างความร่วมมือในการใช้เงินเป็นตัวชี้วัด ความร่วมมือ ก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดในปัจจุบัน

ด้านการสนับสนุนการทำงานสภาวัฒนธรรมของภาครัฐแลการมีส่วนร่วม

หน่วยงานหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีเชิงผ้าห่มยังไม่มีหน่วยสังกัดที่แน่ชัดเป็นเพียงแต่กลุ่มคนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสืบสานประเพณีเท่านั้น ดังนั้นหากจะให้เกิดการวางแผนดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีหน่วยงานหลักในการประสานงานจะต้องจัดตั้งสภาวัฒนธรรมประจำตำบล แล้วดึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกันวางแผนดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมโดยอาศัยหน่วยงานหลักในชุมชนเข้าร่วมในการวางแผนดำเนินงานเกี่ยวกับประเพณีเชิงผ้าห่ม มิใช่ให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบไปเลย ในการวางแผนดำเนินงานนั้นจะต้องมีการระดมความคิดทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ รัฐบาล หน่วยงานราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น องค์กรนิติบุคคล องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาวัฒนธรรมตำบล องค์กรภาคประชาชน องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรอิสระ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการพลเรือน และประชาชน ซึ่งจะขาดหน่วยงานใดไม่ได้ เนื่องจากทุกส่วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีเชิงผ้าห่มทั้งหมด แล้วนำแผนงานที่วางไว้ไปปฏิบัติร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทุ่งพานู รอเสนา, 2555) การจัดตั้งศูนย์

วัฒนธรรมจะเป็นงานที่สำคัญของชุมชนในอนาคตเนื่องจากปัจจุบันวัฒนธรรมถือเป็นแนวคิดร่วมหลักหนึ่งในสามเสาหลักของอาเซียน ในประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีหน่วยงานหลักของตนเองเพื่อเป็นส่วนอนุรักษ์และพัฒนาด้านวัฒนธรรมของตนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของอาเซียน การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมถือเป็นการจุดประเด็นแห่งวัฒนธรรมชนชนเพื่อประสานความร่วมมือ ขอความช่วยเหลือ ของการสนับสนุนและเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกันของประชาคมอาเซียน สภาวัฒนธรรมจะเป็นหน่วยงานหลักที่มีส่วนสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกอาเซียน เป็นที่ศึกษาร่วมกันของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เข้าใจ ภาษา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญประจำถิ่น เพื่อให้วัฒนธรรมที่มีอยู่เกิดเป็นรูปธรรมจึงจำเป็นต้องสร้างสภาวัฒนธรรมเพื่อประสานความร่วมมือของคนในชุมชน นอกชุมชนและสมาชิกภาพ อาเซียนทั้งหมด สอดคล้องกับการนำเสนอของชวลักษณ์ คุณาธิกรกิจ (2563) พบว่า บทบาทสภาวัฒนธรรมมีการทำงานในลักษณะจิตอาสา ตลอดจนนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งต้องแก้ไขโดยมีการพัฒนาความรู้ บุคลากร พัฒนาระบบงานและสนับสนุนเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้สภาวัฒนธรรม มีบทบาทในการส่งเสริมศักยภาพสภาวัฒนธรรมในการดำเนินงานสงวนและรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยสภาวัฒนธรรมเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ควรเป็นผู้มีบทบาทในการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายและขาดการได้รับข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาวัฒนธรรมตำบลต่างๆ สภาวัฒนธรรมอำเภอ
2. ควรศึกษาวิธีและระบบของการบริหารสภาวัฒนธรรมแบบชี้ตจำกัดด้านงบประมาณ
3. ควรศึกษาแรงจูงใจในการดำรงตำแหน่งประธานสภาวัฒนธรรมตำบล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปี พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, คู่มือการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของภาคีเครือข่ายวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กลุ่มเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงวัฒนธรรม. *ความหมายแนวคิดและประเด็นเกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”*. (ออนไลน์). <http://www.m-culture.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2558.

- ชวัลลักษณ์ คุณาธิกรกิจ. (2563). การส่งเสริมศักยภาพสภาพัฒนธรรมในการดำเนินงานสงวนและรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(34), 186-202.
- ทุ่งพานู รอเสนา. (2555). การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเพณีเซิ้งผ้าห่มี่ของเทศบาลตำบลขวาวอำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด(สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ในตะวัน กำหอม. (2558) *การวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ 2553. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 127 ตอนที่ 69 ก : 39.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
